

ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ – ГАРАНЦИЯ ЗА ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА РЕФОРМА

Емилияна Димитрова

Национална агенция за професионално образование и обучение

Резюме. Статията разглежда предизвикателства в областта на професионалното развитие на учителите. Повишаването на квалификацията и подобряването на техния статус са основни предпоставки за изграждане на общество, формиращо национални ценности за бъдещето. Разгледани са държавни образователни стандарти и редица международни документи, визиращи ролята на учителите и тяхната значимост в обществото.

Keywords: vocational education, teachers' qualification, documents, importance for the society, educational standards

Промените в обществените нагласи в България и реформите в образованието поставят нови предизвикателства пред експертите в областта на образованието, и най-вече пред учителите. Повишаването на квалификацията на учителите и подобряването на техния статус в обществото са основни предпоставки за изграждане на общество, формиращо национални ценности за бъдещето. Ролята на учителите и тяхната значимост се отчита в редица международни документи, като един от тях е Декларацията с новите приоритети в системата на професионалното образование и обучение за следващите 5 години на държавите членки в ЕС. Тя е подписана на 22 юни 2015 г. в Рига, Латвия, на среща на министрите, отговарящи за професионалното образование и обучение, сред които е и въвеждане на възможности за професионално развитие на учители, обучители и наставници в ПОО – както в обучаващите институции, така и в работна среда. С приемането на Закона за предучилищно и училищно образование (ЗПУО), държавния образователен стандарт за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти и държавните изисквания за придобиване на квалификация „учител“ бяха създадени нормативните предпоставки за изграждането и функционирането на действена система, гарантираща подобряване на резултатите в училище. Докато в Наредбата, регламентирана

в чл.213, ал.7 от ЗПУО, са определени пътеките за придобиване на професионалната квалификация „учител“, то в държавния образователен стандарт (ДОС) за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, също приет с Наредба 12 от 27.09.2016 г. на министъра на образованието и науката, са определени:

1. функциите и длъжностите в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и необходимата за заемането им професионална квалификация;

2. правомощия на директорите на държавни и общински институции в системата на предучилищното и училищното образование и правомощия на директора на частна ДГ и училище;

3. професионалните профили;

4. условията и редът за организиране и провеждане на практическата подготовка на стажант-учителите в институциите в системата на предучилищното и училищното образование;

5. условията и редът за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти, професионалноквалификационните степени, условията и редът за придобиването им, както и системата от квалификационни кредити;

6. цели, функции и съдържание на професионалното портфолио;

7. условията и редът за кариерното развитие на педагогическите специалисти;

8. условията и редът за атестирането на педагогическите специалисти, критериите за атестирането, съставът на атестационната комисия, редът за назначаването ѝ и скалата за оценяване;

9. обстоятелствата, които се вписват в информационния регистър на одобрените програми за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти.

С приетия държавен образователен стандарт се създават предпоставки за обвързване участието на учителите в различни форми за повишаване на квалификацията с кариерното им израстване, с оценката на техния труд и съответствието им с необходимите компетентности, заложиени в стандарта. Необходимите компетентности, като съвкупност от знания, умения и отношения, по нива на кариерно развитие са определени в професионален профил, зададен в стандарта.

Усъвършенстването на професионалната компетентност на учителите е процес на непрекъсната подготовка за повишаването на квалификацията им в съответствие с професионалния им профил, което подпомага пълноценната им професионална реализация и кариерното им развитие. За повишаване квалификацията на учителите са определени две пътеки.

– Участие в обучение по програми (не по-малко от 48 академични часа), които са одобрени от Министерството на образованието и науката

(МОН). За обучението по тези програми се присъждат квалификационни кредити (1 кредит е 8 академични часа). Програмите за обучение могат да бъдат намерени в Информационния регистър на интернет страницата на МОН.

– Участие в организирани от училището форми за повишаване на квалификацията – с продължителност поне 16 академични часа.

Въз основа на достигнатото равнище на квалификация учителите могат да придобият професионалноквалификационна степен, която се присъжда от висши училища, провеждащи обучение за придобиване на професионална квалификация „учител“. Съгласно ДОС степените на професионална квалификация са пет, като най-високата е първа. В стандарта е регламентирана и процедурата за тяхното присъждане.

Постигнатите компетентности от професионалния профил от всеки учител се отразяват в неговото професионално портфолио. Създаването на професионалното портфолио е процес на планиране, събиране, съхраняване и отчитане на постигнати резултати. То подпомага самооценяването и позволява в процеса на атестиране обективно да бъде оценено съответствието на изпълняваните дейности с професионалния профил и с реално постигнатите резултати.

Кариерното развитие е процес на усъвършенстване на компетентностите при последователно заемане на учителски длъжности, които са: учител, старши учител и главен учител. Основа за кариерно развитие са: учителският стаж, получените квалификационни кредити, придобитата професионалноквалификационна степен, както и резултатите от атестирането. По-големият брой квалификационни кредити и по-високата професионалноквалификационна степен са основание за по-бързо кариерно развитие независимо от учителския стаж. Кариерното развитие се съпътства с процеса на атестиране, който е регламентиран като оценяване на съответствието на изпълняваните задължения с професионалния профил, и най-вече с постигнатите резултати на обучаваните ученици. Атестирането се осъществява на два етапа – самооценка и оценка от атестационната комисия, по 50 критерия от областите на компетентност. 20 от критериите се утвърждават от директора на училището след решение на педагогическия съвет в зависимост от вида на образователната институция и стратегията за развитието ѝ. Атестационната комисия определя крайната оценка от процеса на атестиране по петстепенна скала.

Разработеният пакет от документи има за цел реформиране на системата на средното образование чрез повишаване статута и професионалното израстване на учителите, както и обвързване на постигнатите от тях резултати в пряката им работа с реалното заплащане на вложения от тях труд.

NOTES /БЕЛЕЖКИ

1. <http://www.mon.bg/?go=page&pageId=8&subpageId=78>
2. <http://www.mon.bg/?go=page&pageId=7&subpageId=59>

**VOCATIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS
– A GUARANTEE ABOUT GOOD RESULTS
AND A PREREQUISITE FOR REFORMS**

Abstract. The article examines some challenges in the vocational development of teachers. Increasing their qualification and improving their status is essential for building a society forming national values for the future. The text examines state educational standards and number of international documents envisaging the role of teachers and their importance in society.

✉ **Ms. Emiliana Dimitrova**

Chairman

National Agency for Vocational Education and Training
Sofia, Bulgaria

E-mail: napoo@navet.government.bg